

ارتباط انواع شخصیتی با مزاج از منظر طب ایرانی در دانشجویان پزشکی اصفهان طی سال های ۹۶-۱۳۹۴

ریحانه طاوسی^۱، محمد مظاهری^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: هدف از انجام پژوهش حاضر، مطالعه ی چگونگی ارتباط انواع شخصیتی افراد با مزاج های طب ایرانی، تلفیق احتمالی این دو طب به منظور ارتقای سطح سلامت افراد و جلوگیری از ابتلا به بیماری ها بود.

روش ها: این پژوهش، یک مطالعه ی تحلیلی- مقطعی بود که در آن، ۲۹۳ نفر از دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در اسفندماه سال ۱۳۹۴ تا بهمن ماه سال ۱۳۹۶، با کسب رضایت آگاهانه و به روش نمونه گیری تصادفی مورد مطالعه قرار گرفتند. داده ها با استفاده از پرسش نامه های تعیین مزاج و Temperament and character inventory-125 (TCI-125) جمع آوری گردید و با به کارگیری نرم افزار SPSS تحلیل شد.

یافته ها: میانگین سنی افراد مورد مطالعه، $22/74 \pm 0/81$ سال بود که ۵۴/۳۰ درصد آن ها زن و ۴۵/۷۰ درصد مرد بودند. در خصوص بررسی ابعاد سرشتی که شامل نوجویی، آسیب پرهیزی، پاداش وابستگی و پشتکار در افراد با مزاج گرم و خشک بیشترین شیوع (۳۶/۶۰ درصد) و در افراد با سرشت معتدل و تر (۱۹/۰۰ درصد) دارای کمترین شیوع بود ($P < 0/001$) و همچنین، در بررسی ابعاد منش که خود شامل خود راهبردی، همکاری و خود فراروی می باشد، در افراد گرم و معتدل در تری و خشکی دارای بیشترین شیوع (۴۱/۰۰ درصد) و در افراد گرم و خشک (۳۴/۵۷ درصد) دارای کمترین شیوع بود ($P = 0/011$).

نتیجه گیری: یک فرد با یک مزاج خاص یک سری از ویژگی های اخلاقی و رفتاری را دارد که با یک کیفیت خاص غالب در بدنش مرتبط است. پس اگر با برنامه ریزی صحیح در جهت سلامت افراد، این کیفیت که منجر به یک رفتار خاص می شود، در حد اعتدال نگهداری و حفظ گردد، فرد در قبال اعتدال آن کیفیت از سلامت جسمی و روحی- روانی برخوردار می شود.

واژگان کلیدی: سرشت، منش، طب ایرانی

ارجاع: طاوسی ریحانه، مظاهری محمد. ارتباط انواع شخصیتی با مزاج از منظر طب ایرانی در دانشجویان پزشکی اصفهان طی سال های ۹۶-۱۳۹۴.

مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۳۹۷؛ ۳۶ (۴۹۸): ۱۱۴۹-۱۱۵۵

بعد سرشت (شامل نوجویی، آسیب پرهیزی، پاداش- وابستگی و پشتکار) با تقابل آن ها با تجربه ها (منش) است؛ منش خود دارای سه بعد خود راهبردی، همکاری و خود فراروی است (۵).

سرشت، یک دسته از احساسات به نسبت کوچک را شامل می شود که با نیازهای اساسی یک فرد (برای مثال امنیت) مرتبط است که انگیزه ها نامیده می شود. منش به ذهن که هسته ی ادراکی شخصیت است، اشاره می کند و تفاوت های فردی را در مفاهیم فردی و اشیای وابسته که اهداف و ارزش های مشخصی را بازتاب می کند، شامل می شود (۵). بنابراین، منش به ارزیابی خود شخص اشاره می کند و برای خود تنظیمی رفتاری به طور مؤثر پاسخ گو می باشد. در حقیقت، نمایه ی منش برای تشخیص بیماری های شخصیت مفید است که در

مقدمه

در چند دهه ی اخیر، نظریه های مختلفی در مورد شخصیت ارائه شده است. شخصیت را می توان الگوهای معین و مشخصی از تفکر، هیجان و رفتار تعریف کرد که سبک شخصی فرد را در تعامل با محیط اجتماعی و مادی اش رقم می زند (۱)؛ یا می توان گفت شخصیت مجموعه ای از عناصر است که به عنوان یک نظام با یکدیگر در رابطه هستند. تعامل فرد، نتیجه ی ویژگی های شخصیتی و موقعیتی می باشد. تجلی شخصیت به دو روش رفتار و تفکر است (۲).

یکی از نظریه های معروف شخصیت، مدل روان شناسی زیستی سرشت و منش Cloninger است (۳-۴). این مدل، ترکیبی از پایه های عصب- زیست شناختی و ژنتیک شخصیت است که چهار

۱- دانشجوی پزشکی، کمیته ی تحقیقات دانشجویی، دانشکده ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- استادیار، گروه طب ایرانی، دانشکده ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

Email: mazaherimohammad@med.mui.ac.ir

نویسنده ی مسؤؤل: محمد مظاهری

آن، افراد با منش ناپخته (مثل بعد خود راهبردی و بعد همکاری پایین) خطر بالاتری برای اختلال شخصیت «وابسته» نسبت به افراد با پختگی بیشتر در منش دارند (۷-۶).

از طرفی، در طب ایرانی نیز در مورد ویژگی‌های افراد تحت عنوان «مزاج» در کتاب‌های مختلفی مثل «قانون» و «الحاوی» مطالبی آمده است. در طب ایرانی، مزاج از مخلوط شدن کیفیت‌های چهارگانه در بدن پیدا می‌شود و دارای نه قسم است. عناصر چهارگانه شامل آب، هوا، خاک و آتش هستند. از واکنش این چهار عنصر، دو نتیجه حاصل می‌شود که شامل مزاج معتدل-نامعتدل و همچنین، گرمی، سردی، تری و خشکی که حاصل کیفیات اولیه‌ی عناصر است. کیفیت آتش گرم، کیفیت خاک خشک، کیفیت آب سرد و کیفیت هوا تر است. افراد را می‌توان از نظر مزاج به دو دسته‌ی کلی سرد مزاج و گرم مزاج دسته‌بندی کرد (۸).

مدل چهار بعد سرشتی Cloninger با الگوی بقراط هم‌خوانی دارد. به این ترتیب که طبع سرد و خشک (مزاج معروف به سوداوی) با آسیب پرهیزی، طبع گرم و خشک (مزاج معروف به صفراوی) مترادف نوجویی، طبع گرم و تر (مزاج معروف به دموی) با پاداش-وابستگی و طبع سرد و تر (مزاج معروف به بلغمی) مترادف پشتکار می‌باشد. همچنین، به اعتقاد Cloninger، به نظر می‌رسد چهار بعد سرشتی با هیجان‌های اصلی بشر نزدیک هستند. چنانچه خشم را با نوجویی، ترس را با آسیب پرهیزی، عشق را با پاداش-وابستگی و تسلط را با پشتکار مرتبط دانسته است (۱۰-۹). این پژوهش، با هدف بررسی ارتباط بین نوع شخصیتی افراد و مزاج‌های چهارگانه در طب ایرانی انجام شد تا بر اساس نتایج به دست آمده و با تلفیق این دو طب، طرح‌هایی جهت ارتقای سطح سلامت افراد و جلوگیری از ابتلا به بیماری‌ها پیشنهاد گردد.

جمع‌آوری اطلاعات از طریق دو پرسش‌نامه‌ی سرشت و منش Cloninger (Temperament and character inventory-125) یا TCI-125) و پرسش‌نامه‌ی تعیین مزاج بود. پرسش‌نامه‌ی سرشت و منش Cloninger، شامل ۱۲۵ عبارت بود که با پاسخ‌های «بلی» یا «خیر» تکمیل می‌شد. این پرسش‌نامه، برای سنجش خصلت‌ها و ویژگی‌های شخصیتی طراحی شد که با از طریق وراثت (سرشت) و یا از طریق محیط (منش) در فرد موجود است. این پرسش‌نامه، دارای هفت مقیاس بود که شامل آسیب پرهیزی، نوجویی، پاداش-وابستگی، پشتکار، همکاری، خود راهبردی و خود فراروی بود. چهار مقیاس اول ابعاد سرشت و سه مقیاس دوم، ابعاد منش را می‌سنجید (۱۱). هر یک از زیر مقیاس‌ها، دارای سؤالاتی بود. به هر کدام از سؤالات، یک نمره تعلق می‌گرفت و نمره‌ی هر یک از ابعاد، از مجموع نمرات زیر مقیاس‌های آن بعد به دست می‌آمد. پس از نمرات خام، نمرات تراز شده‌ی T به دست آمد (نمرات T از میانگین و انحراف معیار نمرات مقیاس‌های به دست آمده از جمعیت آماری نشأت می‌گرفت). نمرات ۱۶-۰ بسیار پایین، نمرات ۳۳-۱۶ پایین، نمرات ۸۳-۶۷ بالا و نمرات ۱۰۰-۸۴ بسیار بالا است.

پرسش‌نامه‌ی TCI-125 در ایران توسط کاویانی و پورناصح اعتباریابی و هنجاریابی شده است. نتایج همبستگی بین نمرات مقیاس‌ها در آزمون-باز آزمون نشان می‌دهد که مقیاس‌های هفت‌گانه‌ی TCI، دارای پایایی قوی هستند؛ به این معنی که این مقیاس، در شرایط مختلف نتایج یکسانی را به دست می‌دهد. ضریب پایایی آزمون-باز آزمون به دست آمده برای هر یک از ابعاد، عبارت از ۰/۸۶ برای نوجویی، ۰/۸۸ برای آسیب پرهیزی، ۰/۷۳ برای پاداش-وابستگی، ۰/۷۹ برای پشتکار، ۰/۸۶ برای همکاری، ۰/۹۰ برای خود راهبردی و ۰/۸۶ برای خود فراروی بودند (۱۲).

پرسش‌نامه‌ی تعیین مزاج شامل ۱۰ سؤال بود که طبق مقیاس

روش‌ها

این پژوهش، یک مطالعه‌ی مقطعی توصیفی-تحلیلی بود که طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد. جمعیت هدف مطالعه، دانشجویان پزشکی شاغل به تحصیل در این دانشگاه در بازه‌ی زمانی پیش‌گفته بودند.

معیارهای ورود به مطالعه، شامل کلیه‌ی دانشجویان پزشکی اصفهان با طیف سنی ۲۴-۲۲ سال از ورودی سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۱ و رضایت آگاهانه و کتبی جهت ورود به مطالعه بودند. معیار عدم ورود به مطالعه، شامل سابقه‌ی بیماری‌های مزمن قلبی، ریوی و کلیوی، سابقه‌ی بدخیمی، سابقه‌ی بیماری‌های روان‌پزشکی شامل دو قطبی و افسردگی، تحت درمان و استفاده از دارو، ابتلا به اختلال شنوایی و تکلم در حدی که قادر به پاسخ‌گویی به سؤالات نباشد و

در خصوص متغیرهای مورد مطالعه، بر اساس پرسش‌نامه‌ی سرشت و منش مشخص شد که میانگین نمره‌ی به دست آمده در ریز متغیر نوجویی در افراد با مزاج گرم و خشک ($2/37 \pm 14/50$) بیشترین مقدار و در افراد با مزاج سرد و معتدل ($3/11 \pm 4/77$) دارای کمترین مقدار بود ($P < 0/001$). این در حالی است که در بررسی ریز متغیر آسیب پرهیزی مشخص شد که بیشترین میزان در افراد با مزاج سرد و خشک ($4/01 \pm 12/73$) و کمترین میزان در افراد با مزاج معتدل در سردی و گرمی و تر ($2/84 \pm 4/88$) بود ($P < 0/001$).

همچنین، میانگین نمره‌ی به دست آمده در ریز متغیر پاداش-وابستگی در افراد با مزاج گرم و تر ($2/48 \pm 11/5$) بیشترین مقدار در افراد با مزاج سرد و خشک ($2/73 \pm 6/55$) دارای کمترین مقدار بود ($P < 0/001$). این در حالی است که در بررسی ریز متغیر پشتکار مشخص شد که بیشترین میزان در افراد با مزاج سرد و خشک ($0/98 \pm 4/76$) و کمترین میزان در افراد با مزاج معتدل در گرمی و سردی و تر ($1/32 \pm 2/00$) بود ($P < 0/001$). همچنین، میانگین نمره‌ی به دست آمده در ریز متغیر خود راهبردی در افراد با مزاج گرم و معتدل ($5/74 \pm 17/66$)، بیشترین مقدار و در افراد با مزاج گرم و خشک ($6/16 \pm 11/31$) دارای کمترین مقدار بود ($P < 0/001$)، اما در خصوص متغیرهای دیگر که شامل همکاری و خود فراروی می‌باشد، تفاوت معنی‌داری میان گروه‌های مورد مطالعه دیده نشد ($P > 0/050$) (جدول ۱).

در خصوص بررسی ابعاد سرشتی که شامل نوجویی، آسیب پرهیزی، پاداش-وابستگی و پشتکار، در افراد با مزاج گرم و خشک دارای بیشترین میزان ($5/46 \pm 36/6$) و در افراد با سرشت معتدل و تر ($5/54 \pm 19/00$) دارای کمترین میزان بود ($P < 0/001$) و همچنین، در بررسی ابعاد منش که شامل خود راهبردی، همکاری و خود فراروی می‌باشد، در افراد گرم و معتدل در تری و خشکی دارای بیشترین میزان ($5/95 \pm 41/00$) و در افراد گرم و خشک ($10/2 \pm 34/57$) دارای کمترین میزان بود ($P = 0/011$) (جدول ۱).

بحث

در مطالعه‌ی حاضر، مشخص شد که نوجویی در افراد با مزاج گرم و خشک، آسیب پرهیزی در افراد با مزاج سرد و خشک، پاداش-وابستگی در افراد با مزاج گرم و تر، پشتکار در افراد با مزاج سرد و خشک و خود راهبردی در افراد با مزاج گرم و معتدل ارتباط معنی‌داری دارد. بر اساس جستجوهای انجام شده، مطالعه‌ای مشابه با اهداف مطالعه‌ی حاضر انجام نشده بود و این امر سبب گردید که مقایسه‌ای با مطالعات دیگر به صورت اختصاصی صورت نگیرد.

لیکرت و با سه نوع پاسخ جواب داده می‌شد. این پرسش‌نامه، برای تعیین مزاج‌های گرمی، سردی، تری و خشکی به کار می‌رود. ۸ سؤال اول، مربوط به کیفیات گرمی و سردی و ۲ سؤال آخر مربوط به کیفیات تری و خشکی بود. تفسیر نمرات ۸ سؤال اول بدین صورت بود که نمرات ≥ 14 مزاج سرد، نمرات ۱۸-۱۵ مزاج معتدل و نمرات ≤ 19 مزاج گرم در نظر گرفته می‌شد. کمینه و بیشینه‌ی نمرات ۸-۲۴ بود و تفسیر نمرات ۲ سؤال آخر نیز بدین صورت بود که نمرات ≥ 3 مزاج تر، نمره‌ی ۴ مزاج معتدل و نمرات ≤ 5 مزاج خشک در نظر گرفته می‌شد. کمینه و بیشینه‌ی نمرات ۶-۲ بود. این پرسش‌نامه توسط مجاهدی و همکاران در سال ۱۳۹۲ هنجاریابی و اعتباریابی شده است و ضریب Cronbach's alpha آن ۰/۷۱ می‌باشد (۱۳).

واکاوی آماری: کلیه‌ی اطلاعات بیماران شامل عوامل زمینه‌ای، نوع شخصیت از ابعاد مختلف شخصیت و مزاج در چک لیست ساخته شده توسط مجری ثبت گردید و وارد نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۲۲ (version 22, IBM Corporation, Armonk, NY) شد و واکاوی‌های آماری در دو بخش توصیفی و تحلیلی ارائه گردید. در بخش توصیفی، میانگین، انحراف معیار، ابعاد مختلف شخصیت و مزاج به عنوان متغیر اصلی در گروه‌های مختلف گزارش شد. به منظور واکاوی یافته‌های کیفی، از آزمون χ^2 و برای مقایسه‌ی داده‌های کمی از آزمون ANOVA استفاده شد. در کلیه‌ی آزمون‌ها، $P < 0/050$ به عنوان سطح معنی‌داری در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از میان ۲۹۳ دانشجویی که وارد این مطالعه شدند، تعداد ۱۳۴ نفر (۴۵/۷ درصد) مرد و ۱۵۹ نفر (۵۴/۳ درصد) زن بودند. میانگین سن افراد مورد مطالعه برابر با $22/74 \pm 0/81$ سال بود. در مطالعه‌ی حاضر، مشخص شد که ۱۱۰ نفر (۳۷/۵ درصد) دارای مزاج گرم و تر، ۶۱ نفر (۲۰/۸ درصد) دارای مزاج گرم و خشک، ۹ نفر (۳/۱ درصد) دارای مزاج گرم و معتدل در تری و خشکی، ۵۵ نفر (۱۸/۸ درصد) دارای مزاج سرد و تر، ۳۴ نفر (۱۱/۶ درصد) دارای مزاج سرد و خشک، ۹ نفر (۳/۱ درصد) دارای مزاج سرد و معتدل در تری و خشکی، ۹ نفر (۳/۱ درصد) دارای مزاج معتدل در گرمی و سردی و تر و ۶۱ نفر (۲۰/۸ درصد) دارای مزاج معتدل در گرمی و سردی و خشک بودند.

نتایج مطالعه نشان داد که میانگین سن ($P = 0/096$)، فراوانی جنسیت ($P = 0/137$)، میانگین شاخص توده‌ی بدنی (Body mass index یا BMI) ($P = 0/945$) و محل اقامت (در خوابگاه یا منزل) ($P = 0/500$) تفاوت معنی‌داری بر اساس مزاج دانشجویان نداشت (جدول ۱).

جدول ۱. فراوانی و میانگین متغیرهای دموگرافیک و پرسش‌نامه در افراد مورد مطالعه بر اساس مزاج

متغیر	گرم و تر (n=۱۱۰)	گرم و خشک (n=۶۱)	گرم و معتدل در تری و خشکی (n=۹)	سرد و تر (n=۵۵)	سرد و خشک (n=۳۴)	سرد و معتدل (n=۹)	معتدل در گرمی و سردی و تر (n=۹)	معتدل و خشک (n=۶)	مقدار P
	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	
سن (سال)	۲۲/۶۵ ± ۰/۷۹	۲۲/۷۳ ± ۰/۷۷	۲۲/۳۳ ± ۰/۵۰	۲۲/۹۰ ± ۰/۸۴	۲۲/۹۴ ± ۰/۸۸	۲۲/۳۳ ± ۰/۷۰	۲۳/۱۱ ± ۰/۹۲	۲۲/۶۶ ± ۰/۸۱	۰/۰۹۶
شاخص توده بدنی	۲۵/۰۳ ± ۳/۸۲	۲۴/۶۷ ± ۳/۸۰	۲۵/۸۱ ± ۵/۴۶	۲۴/۹۵ ± ۴/۰۰	۲۵/۳۶ ± ۴/۱۸	۲۴/۱۶ ± ۳/۷۰	۲۵/۸۴ ± ۳/۳۷	۲۴/۱۰ ± ۲/۱۲	۰/۹۴۵
نوجویی	۸/۸۲ ± ۴/۱۵	۱۴/۵ ± ۲/۳۷	۷/۱۱ ± ۵/۰۶	۶/۹ ± ۱/۹۸	۶/۰۵ ± ۲/۹۳	۴/۷۷ ± ۳/۱۱	۴/۸۸ ± ۲/۸۴	۶/۰۰ ± ۲/۳۶	< ۰/۰۰۱
آسیب پرهیزی	۷/۸۹ ± ۴/۰۵	۱۱/۹۵ ± ۴/۶۷	۵/۵۵ ± ۱/۰۱	۹/۷۲ ± ۴/۶۸	۱۲/۷۳ ± ۴/۰۱	۵/۱۱ ± ۱/۱۶	۴/۸۸ ± ۱/۶۹	۶/۰۰ ± ۰/۸۹	< ۰/۰۰۱
پاداش - وابستگی	۱۱/۵۰ ± ۲/۴۸	۶/۸۵ ± ۲/۹۶	۶/۷۷ ± ۳/۵۶	۶/۷۶ ± ۳/۰۶	۶/۵۵ ± ۲/۷۳	۶/۸۸ ± ۳/۵۵	۷/۲۲ ± ۳/۳۴	۷/۸۳ ± ۴/۴۴	< ۰/۰۰۱
پشتکار	۳/۱۲ ± ۱/۸۱	۳/۲۹ ± ۱/۸۱	۳/۰۰ ± ۱/۹۳	۳/۹۴ ± ۱/۴۵	۴/۷۶ ± ۰/۹۸	۳/۰۰ ± ۱/۹۳	۲/۰۰ ± ۱/۳۲	۲/۸۳ ± ۰/۷۵	< ۰/۰۰۱
همکاری	۱۵/۵۵ ± ۷/۲۳	۱۴/۶۲ ± ۵/۳۶	۱۶/۱۱ ± ۳/۸۸	۱۴/۰۳ ± ۵/۵۳	۱۳/۴۱ ± ۵/۳۹	۱۴/۵۵ ± ۳/۱۲	۱۳/۵۵ ± ۵/۵۲	۱۴/۶۶ ± ۷/۰۶	۰/۶۵۲
خود راهبردی	۱۵/۵۳ ± ۴/۶۹	۱۱/۳۱ ± ۶/۱۶	۱۷/۶۶ ± ۵/۷۴	۱۳/۰۱ ± ۵/۷۶	۱۳/۵۲ ± ۵/۳۹	۱۶/۳۳ ± ۵/۱۲	۱۲/۱۱ ± ۷/۳۰	۱۶/۶۶ ± ۴/۱۳	< ۰/۰۰۱
خود فراروی	۸/۹۷ ± ۳/۶۰	۸/۶۳ ± ۳/۶۷	۷/۲۲ ± ۴/۰۸	۱۰/۰۰ ± ۲/۹۵	۹/۱۴ ± ۳/۴۰	۹/۱۱ ± ۳/۲۹	۱۰/۶۶ ± ۳/۳۱	۹/۰۰ ± ۳/۸۹	۰/۲۳۶
ابعاد سرشتی	۳۱/۳۵ ± ۶/۳۰	۳۶/۶ ± ۵/۴۶	۲۲/۴۴ ± ۶/۸۳	۲۷/۳۴ ± ۵/۵۹	۳۰/۱۱ ± ۴/۵۲	۱۹/۷۷ ± ۴/۳۵	۱۹/۰۰ ± ۵/۵۴	۲۲/۶۶ ± ۵/۷۱	< ۰/۰۰۱
ابعاد منش	۴۰/۰۶ ± ۹/۶۳	۳۴/۵۷ ± ۱۰/۲	۴۱/۰۰ ± ۵/۹۵	۳۷/۰۵ ± ۷/۹۵	۳۶/۰۸ ± ۹/۰۹	۴۰/۰۰ ± ۵/۳۳	۳۶/۳۳ ± ۳/۰۰	۴۰/۳۳ ± ۷/۲۵	۰/۰۱۱
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	
اقامت (خوابگاه)	۲۰ (۱۸/۲)	۱۹ (۳۱/۱)	۳ (۳۳/۳)	۱۶ (۲۹/۱)	۸ (۲۳/۵)	۳ (۳۳/۳)	۱ (۱۱/۱)	۱ (۱۶/۷)	۰/۵۰۰
جنسیت (زن)	۵۸ (۵۲/۷)	۴۰ (۶۵/۶)	۳ (۳۳/۳)	۳۴ (۶۱/۸)	۱۳ (۳۸/۲)	۵ (۵۵/۶)	۴ (۴۴/۴)	۲ (۳۳/۳)	۰/۱۳۷

آنان هر سه فرضیه رد شد (۱۵). این در حالی است که در مطالعه‌ی حاضر نیز مشخص شد که آسیب پرهیزی (ترس و اضطراب و افسردگی) و پشتکار در افراد با مزاج سرد و خشک بیشتر از افراد دیگر می‌باشد. علت این اختلاف، ممکن است ناشی از تفاوت در حجم نمونه‌ی مورد مطالعه، تفاوت در شاخص‌های دموگرافیک افراد، تفاوت در نوع پرسش‌نامه‌های مورد استفاده، تفاوت در معیارهای ورود و خروج از مطالعه، تفاوت در نوع نمونه‌گیری و تفاوت در کنترل اثر عوامل مخدوش کننده باشد.

به نظر می‌رسد مدل سرشتی Cloninger با الگوی بقراط هم‌خوانی دارد؛ به این ترتیب که طبع سوداوی مزاج (سرد و خشک) با آسیب پرهیزی، صفاوی (گرم و خشک) مترادف نوجویی، دموی مزاج (گرم و تر) با پاداش - وابستگی و بلغمی مزاج (سرد و تر) مترادف پشتکار می‌باشد. همچنین، به اعتقاد Cloninger، چهار بعد سرشتی با هیجان‌های اصلی بشر نزدیک هستند؛ چنانچه خشم با نوجویی، ترس با آسیب پرهیزی، عشق با پاداش - وابستگی و تسلط با پشتکار ارتباط دارد. تحقیقات نشان داده است که این ابعاد چهارگانه، بسیار باثبات، پایدار و مستقل از خلق هستند و فقط آسیب پرهیزی در هنگام افسردگی و هیجان زدگی افزایش پیدا می‌کند (۹-۱۰).

بر اساس مطالب قبل، آسیب پرهیزی ممکن است با مزاج سرد تطبیق یابد و علائم مزاج سوداوی شامل کم حرفی، گوشه‌گیری، ناامیدی، بد گمانی، ترس و نگرانی بیش از حد نیز با آسیب پرهیزی منطبق گردد و کیفیت سردی با ویژگی‌های اصلی آسیب پرهیزی تطبیق می‌یابد که شامل ترس و دوری از خطر است. هر دو کیفیت خشکی و رطوبت، ممکن است با این مورد نیز تطبیق یابد. بر اساس طب ایرانی، نوجویی ممکن است با کیفیت گرمی و خشکی تطبیق یابد. کیفیت گرمی منجر به سرعت عمل، فعال بودن و عدم آسودگی می‌شود. پاداش - وابستگی نیز ممکن است با کیفیت گرمی و مزاج دموی تطبیق یابد. بر اساس کتاب Kaplan و Sadock نسخه‌ی ۲۰۰۳، پشتکار با مزاج بلغمی تطبیق می‌یابد (۱۶)، اما بر اساس یافته‌های مطالعه‌ی حاضر، ویژگی‌های پشتکار با مزاج سوداوی تطبیق بیشتری نسبت به مزاج بلغمی دارد؛ چون در این مورد ویژگی‌هایی نظیر ثبات، ایده‌آل‌گرایی و غیر قابل انعطاف بودن و نیز خصوصیات کیفیت خشکی وجود دارد؛ در حالی که در مزاج بلغمی، بیشتر کیفیت تری (قابلیت انعطاف) وجود دارد؛ به عبارت دیگر، کیفیت خشکی باعث ظهور این ویژگی‌ها می‌شود.

نتیجه‌گیری نهایی این که در مطالعه‌ی حاضر مشخص شد که نوجویی در افراد با مزاج گرم و خشک، آسیب پرهیزی در افراد با مزاج سرد و خشک، پاداش - وابستگی در افراد با مزاج گرم و تر، پشتکار در افراد با مزاج سرد و خشک و خود راهبردی در افراد با

در مطالعه‌ی امامی‌پور و همکاران با هدف بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی و پرخاشگری با مزاج در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که از میان ویژگی‌های شخصیتی، برون‌گرایی با بعد گرمی - سردی همبستگی مثبت معنی‌داری داشت و بین خرده مقیاس درون‌تنبیهی در پرخاشگری و بعد گرمی - سردی رابطه‌ی مثبت معنی‌داری وجود داشت و بین ویژگی‌های شخصیتی همچنین بین پرخاشگری با بعد تری - خشکی، رابطه‌ی ای یافت نشد. ویژگی‌های شخصیتی و خرده مقیاس‌های پرخاشگری به طور مشترک ۸/۱ درصد واریانس بعد مزاجی گرمی - سردی را پیش‌بینی می‌کند. علاوه بر آن، نتایج حاصل از آزمون Independent t نشان داد که بین نمرات پرخاشگری سلطه‌گری در دو گروه دانشجویان دختر و پسر، تفاوت معنی‌داری وجود دارد و پرخاشگری در دانشجویان دختر، بالاتر از دانشجویان پسر است. همچنین، بین نمرات ویژگی شخصیتی روان‌رنجوری در دو گروه دانشجویان دختر و پسر، تفاوت معنی‌داری وجود دارد و روان‌رنجوری در دانشجویان دختر بالاتر از دانشجویان پسر است؛ اما بین نمرات ابعاد مزاج گرمی - سردی و خشکی - تری در دو گروه دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (۱۴).

نتایج مطالعه‌ی پیش‌گفته در خصوص عدم ارتباط میان مزاج و جنسیت، همسو با یافته‌های مطالعه‌ی حاضر می‌باشد. به اعتقاد خود Cloninger، چهار بعد سرشتی با هیجان‌های اصلی بشر نیز نزدیک هستند. چنانچه خشم و پرخاشگری با نوجویی، ترس با آسیب پرهیزی، عشق با پاداش - وابستگی و تسلط با پشتکار مرتبط شناخته شده‌اند. در مطالعه‌ی حاضر نیز مشخص شد که میانگین نمره‌ی به دست آمده در ریز متغیر نوجویی در افراد با مزاج گرم و خشک (۳۷/۰۰ ± ۱۴/۵) بیشترین مقدار و در افراد با مزاج سرد و معتدل (۴/۷۷ ± ۳/۱۱) دارای کمترین مقدار بود؛ به عبارت دیگر، مشابه با مطالعه‌ی حاضر، صفت پرخاشگری و خشم با سردی و گرمی ارتباط داشت و مشابه با یافته‌های مطالعه‌ی پیش‌گفته می‌باشد.

در مطالعه‌ی محمدی و عسکری با هدف مقایسه‌ی ویژگی‌های شخصیتی زنان سرد مزاج با زنان عادی در طیف سنی ۲۰-۳۰ ساله در شهرستان تهران، به بررسی ویژگی‌های شخصیتی زنان سرد مزاج و عادی با آزمون Minnesota multiphasic personality inventory (MMPI) پرداخته شد و پس از این که دو گروه ۸۵ نفری نمونه‌های تحقیق، زنان سرد مزاج و زنان عادی گزینش شدند، بر اساس این آزمون مورد ارزیابی قرار گرفتند. سه فرضیه مبنی بر این که «بین زنان سرد مزاج و عادی در هیستریک و اضطراب، بین زنان سرد مزاج و عادی در هیپوکندری و افسردگی و همچنین، بین مانیا و پارانوئید تفاوت معنی‌داری وجود دارد یا خیر؟» مطرح شد. در یافته‌های مطالعه

کمتر در مطالعات بعدی پیشنهاد می‌شود. از محدودیت‌های دیگر مطالعه، عدم ورود افراد با سن و جایگاه‌های اجتماعی متفاوت می‌باشد و هر چند این امر از یک سو سبب کنترل بهتر عوامل مخدوشگر می‌شود، اما از سوی دیگر، نتایج به دست آمده قابل تعمیم به کل جامعه نمی‌باشد. از این رو، مطالعه‌ای در افراد با ویژگی‌های مختلف دموگرافیک پیشنهاد می‌شود تا بتوان نتایج با دقت بیشتری به دست آورد.

تشکر و قدردانی

این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه‌ی دکتری حرفه‌ای پزشکی عمومی به شماره‌ی ۳۹۵۲۸۰ می‌باشد که با حمایت‌های معنوی و مادی معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام یافته است. بدین وسیله از زحمات این عزیزان سپاسگزاری می‌گردد.

مزاج گرم و معتدل در تری و خشکی ارتباط معنی‌داری دارد. بنابراین، یک فرد با یک مزاج خاص یک سری از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری دارد که با یک کیفیت خاص غالب در بدنش مرتبط است. اهمیت این موضوع در این است که این کیفیت را که منجر به یک رفتار خاص می‌شود، در حد اعتدال نگهداری و حفظ گردد تا فرد در قبال اعتدال آن کیفیت، از سلامت جسمی و روحی- روانی برخوردار باشد. در واقع، این مطالعه می‌تواند به برنامه‌ریزان سلامت کمک نماید تا با برنامه‌ریزی‌های مناسب به منظور حفظ صحت و سلامت افراد و جامعه، تا حد ممکن در راستای ارتقای سلامت روانی افراد گام‌های مؤثری بردارند.

از جمله محدودیت‌های این مطالعه، عدم پاسخ‌گویی با حوصله به پرسش‌نامه توسط دانشجویان بود؛ چرا که پرسش‌نامه‌ی سرشت و منش Cloninger شامل ۱۲۵ عبارت و پرسش‌نامه‌ی مزاج شامل ۱۰ سؤال بود. از این رو، استفاده از پرسش‌نامه‌هایی با تعداد سؤالات

References

- Nolen-Hoeksema S, Fredrickson BL, Loftus GR, Wagenaar WM. Atkinson and Hilgard's introduction to psychology. Trans. Arjmand M, Rafie H. Tehran, Iran: Arjmand Publications; 2013.
- Bahadori Khosroshahi J, Hashemi Nosrat Abad T, Mashinchi Abassi N. The relationship between personality traits, emotional intelligence and happiness among university students. *J Kermanshah Univ Med Sci* 2012; 16(6): 473-9. [In Persian].
- Cloninger CR, Svrakic DM. The Temperament and Character Inventory (TCI): A guide to its development and use. St. Louis, MO: Center for Psychobiology of Personality, Washington University; 1994.
- Cloninger CR, Svrakic DM, Przybeck TR. A psychobiological model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry* 1993; 50(12): 975-90.
- Sadock BJ, Kaplan HI, Sadock VA, Ruiz P. Kaplan and Sadock's comprehensive textbook of psychiatry. 9th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams and Wilkins; 2009. p. 2197-205.
- Svrakic DM, Whitehead C, Przybeck TR, Cloninger CR. Differential diagnosis of personality disorders by the seven-factor model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry* 1993; 50(12): 991-9.
- Cloninger CR, Svrakic DM. Differentiating normal and deviant personality by the seven-factor personality model. In: Strack, Lorr M, editors. *Differentiating normal and abnormal personality*. New York, NY: Springer; 1994. p. 40-64.
- Ibn Sina. *Al Qanun Fi Al-Tibb*. Beirut, Lebanon: Dar Ehia Al-Tourath Al-Arabi; 1993. vol 1. p. 21-3. [In Arabic].
- Kaviani H. Biological theories of personality. Tehran, Iran: Mehr Kaviani Publications; 2007. [In Persian].
- Kaviani H, Haghshenas H. a preliminary study to standardize the Temperament and Character Inventory (Tci-125) in Persian speakers. *Advances in Cognitive Science* 2000; 2(3-4): 18-24. [In Persian].
- Kaviani H. Biological theories of personality. Tehran, Iran: Sana Publication- Cognitive Science Institute; 2003. p. 103-47. [In Persian].
- Kaviani H, Poor Naseh M. Validation Of Temperament And Character Inventory (TCI) In Iranian Sample: Normative Data . *Tehran Univ Med J* 2005; 63(2): 89-98. [In Persian].
- Mojahedi M, Naseri M, Majdzadeh R, Keshavarz M, Ebadini M, Nazem E, et al. Reliability and validity assessment of Mizaj Questionnaire: A novel self-report scale in Iranian traditional medicine. *Iran Red Crescent Med J* 2014; 16(3): e15924.
- Emamipour S, Mahmoudi G, Yousefi M. The relationship between personality characteristics and aggression with temperaments among the students in Central Tehran Branch, Islamic Azad University [MSc Thesis]. Tehran, Iran: Central Tehran Branch, Islamic Azad University; 2015. [In Persian].
- Mohammadi M, Askari Z. Comparison between women's personality in women with cold Mizaj and normal Mizaj 20-30 years old in Tehran, Iran. Tehran, Iran: University of Tehran; 2009. [In Persian].
- Sadock BJ, Sadock VA. Kaplan and Sadock's comprehensive textbook of psychiatry. 7th ed. Philadelphia, PA: Lippincott, Williams and Wilkins; 2003. p. 2198-203.

The Relationship between Personality Types and Temperaments (Mizaj) in Terms of Iranian Traditional Medicine among Medical Students in Isfahan University of Medical Sciences, Iran, during the Years 2015-2017

Reyhaneh Tavoosi¹, Mohammad Mazaheri²

Original Article

Abstract

Background: The present study aimed to study the quality of relationship between personality types and temperaments (Mizaj) of Iranian Traditional Medicine, incorporation of these to fields to promote the level of personal health and prevent the diseases.

Methods: This was an analytical cross-sectional study on 293 medical students in Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran, during the years 2015-2017. The participants were selected using simple random sampling method, after having gained their satisfaction. The data were collected using Mizaj Detecting Questionnaire and Temperament and Character Inventory-125 (TCI-125), and were analyzed using SPSS software.

Findings: The mean age of the participants was 22.74 ± 0.81 years, while 54.3% were women and 45.7% were men. In study of temperaments, novelty seeking, harm avoidance, reward dependence, and persistence had the most prevalence among the persons with hot and dry Mizaj (36.60%), and the least prevalence among the persons with moderate and wet Mizaj (19.00%) ($P < 0.001$). Moreover, in study of personality, self-directedness, cooperativeness, and self-transcendence, had the most prevalence among the persons with hot as well as moderate dry and wet Mizaj (41.00%), and the least prevalence among the persons with hot and dry Mizaj (34.57%).

Conclusion: A person with a special Mizaj have a range of moral and behavioral characteristics that relates to a certain predominant quality. So, with an appropriate plan, this quality will lead to a particular behavior kept modest, and the person receives qualitative physical and mental health from the point of view of quality moderation.

Keywords: Temperament, Character, Traditional medicine

Citation: Tavoosi R, Mazaheri M. **The Relationship between Personality Types and Temperaments (Mizaj) in Terms of Iranian Traditional Medicine among Medical Students in Isfahan University of Medical Sciences, Iran, during the Years 2015-2017.** J Isfahan Med Sch 2018; 36(498): 1149-55.

1- Student of Medicine, Student Research Committee, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

2- Assistant Professor, Department of Iranian Traditional Medicine, School of Medicine, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Mohammad Mazaheri, Email: mazaherimohammad@med.mui.ac.ir